תצא*

א. אין סיום מס' חולין[1] זאגט די גמרא „תניא דבי ר' יעקב אומר אין לך כל מצוה ומצוה שבתורה שמתן שכרה בצדה שאין תחיית המתים תלוי' בה, בכבוד אב ואם כתיב[2] למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך, בשילוח הקן כתיב[3] למען ייטב לך והארכת ימים, הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה ושלח את האם ולקח את הבנים ובחזרתו נפל ומת היכן אריכות ימיו של זה והיכן טובתו של זה, אלא למען יאריכון ימיך בעולם שכולו ארוך ולמען ייטב לך לעולם שכולו טוב, ודלמא[4] לא הוי הכי ר' יעקב מעשה חזא כו', אלא שכר מצות בהאי עלמא ליכא".

לערנענדיק בפשטות קומט אויס, אז ר' יעקב איז מחולק מיט דער סתם משנה דאָרט, וואָס זאָגט „מה אם מצוה קלה שהיא כאיסר אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים קל וחומר על מצות חמורות שבתורה" — וואָס בפשטות מיינט די משנה „ייטב לך והארכת ימים" אריכות ימים בעוה"ז[5].

און אָזוי איז אויך מפורש אין דער סתם משנה אין אָנהייב פאה „אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לו לעוה"ב כיבוד אב ואם וגמילות חסדים והבאת שלום בין אדם לחבירו כו'".

לאידך געפינען מיר אָבער, אז דער רמב"ם[6] פסק'נט „הטובה הצפונה לצדיקים היא חיי העוה"ב והיא החיים שאין מות עמהן והטובה שאין עמה רעה. הוא שכתוב בתורה למען ייטב לך והארכת ימים. מפי השמועה למדו למען ייטב לך לעולם שכולו טוב והארכת ימים לעולם שכולו ארוך": און ווי ער זאָגט אויך אין דעם פרק לאחר זה[7] „שמתן שכרן של מצות והטובה שנזכה לה אם שמרנו דרך ה' הכתוב בתורה היא חיי העולם הבא שנאמר למען ייטב לך והארכת ימים" — וואָס דאָס איז דעת ר"י[8]. דאָרף מען פאָרשטיין: פאָרוואָס פסק'נט דער רמב"ם ווי ר' יעקב און ניט ווי די אויבענגעבראַכטע סתם משנה אין חולין און פאה[9]?

---

*) וסיום מס' חולין.

1) וקדושין לט, ב.

2) ואתחנן ה, טז.

3) פרשתנו כב, ז.

4) ראה פרש"י. ובחדא"ג שם שמפרש"י נראה דכל הך סוגיא מודלמא לא הווה הכי כו' לא שייכא אלא בפרק קמא דקדושין.

5) וכ"ה ע"פ פרש"י עה"ת בפרשתנו שם* — ראה לקו"ש ח"ט ע' 133 הערה 2. דעת זקנים מבעה"ת כאן. וראה ספרי האזינו לב, מז. ולהעיר מת"י עה"פ שמחלק „דיוטב לך בעלמא הדין ותוריך יומין בעלמא דאתי", משא"כ בכיבוד או"א בפ' ואתחנן.

6) רפ"ח מהל' תשובה.

7) רפ"ט שם.

8) כמ"ש בכס"מ רפ"ח שם.

9) במשנה קדושין (לט, ב) „כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונוחל את הארץ", ובפרש"י שם ד"ה מטיבין „משמע בהאי עלמא" (וכ"מ מגמרא שם). וכ"ה בפירוש המשניות להרמב"ם „מטיבין ומאריכין את ימיו בעולם הזה" (וכ"ה בשמו במלאכת שלמה, ופנ"י קדושין שם). אבל בפיהמ"ש הוצאת קאפאח „בעולם הבא" (וכ"פ במאירי וברע"ב), וכן הביא בדרך חיים למהר"ל פ"ו ד"ה ומה

*) ומ"ש רש"י בס"פ ואתחנן „ולמחר לעוה"ב ליטול שכרם" (וראה לבוש האורה וצדה לדרך ר"פ עקב). ראה בארוכה לקו"ש חכ"ט (ע' 44 ואילך). שמדייק רש"י „ליטול שכרם" (כבע"ז ג, א) ולא „לקבל שכרם" (כהל' בעירובין כב, א). ואכ"מ.

ב. נאכמער: דער רמב"ם איז ממשיך[10] „מאחר שנדע שמתן שכרן של מצות כו' היא חיי העוה"ב כו' מהו זה שכתוב בכל התורה כולה אם תשמעו יגיע לכם כך ואם לא תשמעו יקרה אתכם כך וכל אותן הדברים בעוה"ז, כגון שובע ורעב ומלחמה ושלום ומלכות ושפלות וישיבת הארץ וגלות והצלחת מעשה והפסדו ושאר כל דברי הברית. כל אותן הדברים אמת היו ויהיו ובזמן שאנו עושים כל מצות התורה יגיעו אלינו טובות העולם הזה כולן, ובזמן שאנו עוברין עליהן תקראנה אותנו הרעות הכתובות, ואף על פי כן אין אותן הטובות הם סוף מתן שכרן של מצות ולא אותן הרעות הם סוף הנקמה שנוקמין מעובר על כל המצות, אלא כך הוא הכרע כל הדברים. הקב"ה נתן לנו תורה זו עץ חיים היא וכל העושה כל הכתוב בה ויודעו דעה גמורה נכונה זוכה בה לחיי העוה"ב. ולפי גודל מעשיו ורוב חכמתו הוא זוכה. והבטיחנו בתורה שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת הנפש ונהגה בחכמתה תמיד שיסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה כגון חולי ומלחמה ורעב וכיוצא בהן, וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה כגון שובע ושלום ורבוי כסף וזהב, כדי שלא נעסוק כל ימינו בדברים שהגוף צריך להן אלא נשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצוה כדי שנזכה לחיי העולם הבא".

היינט ווייאלד אז מען דארף בלא"ה לערנען אז די אלע יעודים אין תורה ריידן וועגן מתן שכר אין עוה"ז — פארוואס זאל ער אויך אזוי ניט לערנען די הבטחה פון „למען ייטב לך והארכת ימים"?

דער מהרש"א[11] זאגט „ולא תקשי לך מכל היעודים שבתורה דא"א לפרש רק בעוה"ז שאם תשמעו יבואו עליכם כל הברכות והטובות וישבו על אדמתם ובהיפך אם לא תשמעו יבואו כל הקללות ואבדתם מן הארץ, די"ל לר"י דמודה דזכות הרבים ומעשיהם הטובים מביאים להם כל הברכות והטובות שנזכרו בתורה גם בעוה"ז כו' אבל ר"י לא אמר כן אלא ביחיד כו'".

אין רמב"ם אבער געפינט מען ניט, אז ער זאל מחלק זיין צווישן רבים און יחיד.

אויך דארף מען פארשטיין: פארוואס ברענגט דער רמב"ם[12] (בלויז) דעם פסוק „למען ייטב לך והארכת ימים" וואס שטייט ביי שילוח הקן, און ברייגט ניט (אויך) דעם פסוק „למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך" וואס שטייט פריער אין דער תורה, ביי כיבוד אב ואם — ניט ווי די בריייתא (ר' יעקב), וואס ברייגט ביידע פסוקים[13]?

ג. וועט מען דאס פארשטיין בהקדם די קושיא[14]: פארוואס דארף ר"י ברייגען א ראי', אז „שכר מצות בהאי עלמא ליכא" סיי ביי מצות כיבוד או"א סיי ביי שילוח הקן, און ס'איז ניט גענוג צו זאגן דאס ביי איינער פון זיי? און

שאמרנו. ובפשטות י"ל שמפרש כתירוצו של רבא, וכפי' הפנ"י שם.

10) בפ"ט שם.

11) חדא"ג קדושין שם. וראה אברבנאל ר"פ בחוקותי „התשובה הד'".

12) ברפ"ח וברפ"ט שם. וכן בפירוש המשניות בסנהדרין פ' חלק ד"ה ועתה אחל. ובמו"נ ח"ג ספכ"ו.

13) אבל בתוספתא סוף חולין הביא רק הכתוב דפרשתנו בשילוח הקן. וראה דק"ס.

14) ראה המקנה קדושין שם. ובכמה מפרשים לקדושין וחולין כאן.

כאטש אז „ר' יעקב מעשה חזא", וואס האט פאסירט וועז מען האט מקיים געווען ביידע מצות — קען מען אויך אין דעם גופא פרעגן: פארוואס איז נויטיג צו מדגיש זיין אין דער מעשה, אז דאס האט געטראפן וועז ער האט מקיים געווען ביידע מצות? וועז עס וואלט דא דערמאנט געווארן נאר דער קיום מצות שילוח הקן אליין[15] וואלט דאך אויך געווען א ראי' אז „שכר מצות בהאי עלמא ליכא"[16].

לאידך גיסא, אפילו נאך דער ראי' פון מעשה חזא בקיום פון ביידע מצות, קען מען פרעגן: פון וואנעט איז די ראי' אז „שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" — עס קען דאך זיין אז דער בן האט ניט געהאט קיין כוונה מקיים זיין די מצות און דעריבער איז דערביי ניט געווען דער שכר?

ואפילו לדעת הפוסקים[17] אז „מצות אין צריכות כוונה", איז דאך דער פירוש בזה, אז ביי קיום המצות מוז ניט זיין קיין כוונה לשם מצוה; אויב אבער ער האט א כוונה הפכית — ער איז מכוון ניט צו מקיים זיין די מצוה מיט זיין פעולה, איז ער דאמאלס ניט יוצא[18] ידי חובת המצוה[19], היינט וויבאלד עס קען דאך זיין אז בנדו"ד האט דער בן געהאט א כוונה הפכית — ניט צו מקיים זיין מצות כיבוד או"א ומצות שילוח הקן — איז דאך בטלה הראי' פון דער מעשה.

ד. אין דער לעצטער משנה פון מס' חולין ווערט געזאגט: „לא יטול אדם אם על בנים אפילו לטהר את המצורע. ומה אם מצוה קלה שהיא כאיסר אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים קל וחומר על מצות חמורות שבתורה".

איז ידוע די שאלה[20] אין דעם: וואס איז דער קשר צווישן די צוויי פאלן אין דער משנה, דאס זיינען דאך צוויי באזונדערע זאכן: א דין אין שילוח הקן, א הודעה וועגן גודל שכר המצות.

מען קען ניט זאגן אז די משנה ברענגט דאס נאר כדי לסיים בדבר טוב (און ניט מיט די וועריטער „לטהר את המצורע")[21], וואס אויב צוליב דעם, דאך עס ניט שטיין דוקא אין דער זעלבער משנה[22], און נאך מיט א „ואו" המוסיף „ומה"[23].

אויך דאך מען פארשטיין: לויט דער משנה אז מען לערנט א ק"ו פון מצות שילוח הקן לשאר המצות — פארוואס

---

15) ע"ז שהמאורע הי' בשילוח הקן — יתורץ מה שיש להקשות למה הוצרך ר"י ל„מעשה חזא" (שבלתי רגיל בש"ס) להוכיח דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, הרי מוכח הוא מזה שיש צדיק ורע לו רשע וטוב לו (ראה ברכות ז, א).

אלא שבזה י"ל „זיל בתר רובא" (חולין יא, א), אבל כשמעשה חזא בקיום מצות שילוח הקן שבה נאמר „כי יקרא" פרט למזומן (שם קלט, א. ספרי ופרש"י עה"פ), ובענין של מקרה (דבר בלתי רגיל) אין שייך לומר רוב ומיעוט. — ובמכש"כ וק"ו שאין תוקף מנהג בדבר בלתי רגיל (ראה שד"ח כללים מע' מנהג כלל לו).

16) להעיר שבתוספתא שם הובא מאמר ר"י רק בשילוח הקן.

17) ראה בארוכה שד"ח מערכת מ' כלל סא ואילך. ובשו"ע אדה"ז ס"ס ס"ה „והלכה כסברא הראשונה" שמצות צריכות כוונה בדורייתא.

18) רבינו שמואל ור"י הובאו בב"י או"ח סר"ס תקפט. תוד"ה עובר סוכה לט, א. רא"ש שם סל"ג. שו"ע אדה"ז או"ח סתפ"ט סי"ב. וראה שד"ח שם כלל סח.

19) בנדו"ד, אף שלכאורה י"ל שהמצוה נעשית בלא"ה, ראה לקמן בפנים.

20) ראה צל"ח. חת"ס. לב ארי' כאן. ובכ"מ.

21) ראה צל"ח בטופו ולב ארי'.

22) שהרי חלוקת המשניות היא בדיוק, ונוגע לדינא כמדובר כמה פעמים (ראה לקו"ש ח"ד ע' 1175). ולהעיר שבמאירי כ' שהוא משנה בפ"ע „המשנה הששית".

23) באיזה דפוסים וכת"י א' „מה" (בלא ואו).

שטייט מפורש למען יאריכון ימיך ביי כיבוד או״א (וואס איז פון די מצות חמורות[24] שבתורה)[25]?

ה. וי״ל הביאור בכל זה: דעם דין „לא יטול אדם אם על בנים אפילו לטהר את המצורע״ לערנט אַפ די גמרא[26] פון דעם יתור הל׳ „(שלח) תשלח״ — „אין לי אלא לדבר הרשות לדבר מצוה מנין, ת״ל תשלח מ״מ״. און די גמרא איז מסביר אַז דאָס רעדט זיך „שנטלה ע״מ לשלח דלאו ליכא עשה הוא דאיכא״ — „ס״ד הואיל ואמר מר גדול השלום כו׳ והאי מצורע כיון דכמה דלא מטהר אסור בתשמיש המטה כו׳ מהו דתימא כיון דאסור בתשמיש המטה ליתי עשה דידי׳ ולידחי עשה דשלוח הקן קמ״ל״. אַבער כאָטש מען לערנט דאָס אַפ פון פסוק, איז ניטאָ קיין הכרח צו זאָגן אַז דאָס איז פון מיעוט המצות, וועלכע זיינען אַ חוקה און גזירת הכתוב, נאָר אַז ס׳איז דאָ אַ טעם אויף דעם[27]:

די משנה זאָגט[28]: „האומר על קן צפור יגיעו רחמיך כו׳ משתקין אותו״. פון דעם גופא איז פאַרשטאַנדיק[29], אַז שילוח הקן איז אַ זאַך וואָס מאַנט זיך מצד רחמים ושכל, נאָר מ׳טאָר ניט זאָגן אַז אין דעם באַשטייט דער (גאַנצער און) עיקר טעם פון דער מצוה (ווי די גמרא זאָגט „מפני שעושה מדותיו של הקב״ה רחמים ואינן אלא גזירות״)[30]; און ווי מען גענפינט אין כמה ספרים[31], כמה טעמים פון שילוח הקן וואָס זיינען פאַרבונדן מיט רחמים[32]. און וויבאַלד אַז לטהר את המצורע איז אויך אַ מצוה וואָס איז פאַרבונדן מיט רחמים — אויפן אדם („גדול שלום שבין איש לאשתו שהרי אמרה תורה שמו של הקב״ה שנכתב בקדושה ימחה על המים והאי מצורע . . אסור בתשמיש המטה וכו׳״), איז בשעת די ביידע מצות קומען צוזאַמען, איז דאָך ע״פ דין רחמנות על אדם — דוחה רחמנות אויף אַ בעל חי — אויך במכש״כ וק״ו פון דיני צער בע״ח[33] אַז בשעת ס׳איז דאָ „תועלת לאדם״ איז „אין חוששים לצער״*[33], „ואצ״ל שאין חוששין לצער בע״ח משום כבודו של אדם כגון שהוא חכם או

---

24) חמורה שבחמורות — ירושלמי פאה פ״א ה״א. דב״ר פרשתנו פ״ו, ב. תנחומא עקב ב. פסיקתא רבתי פכ״ג.

25) ולהעיר מירושלמי דב״ר ותנחומא כו׳ שבפירוש נאמרו בב׳ מצות אלו בכדי שלא תדע מתן שכרן של מצות — ראה במפרשים שם. לאידך: דעת ר׳ אבון בירושלמי (ר״א בר כהנא בתנחומא ובפסיקתא רבתי) דלמדין מכבוד או״א ומה אם דבר שהוא פריעת חוב כו׳ — ראה פ״מ שם, עץ יוסף לתנחומא, ועוד.

26) חולין קמא, א.

27) בתוספתא סוף חולין „מפני שנעבדה בה עבירה״. וברמב״ם הלכות שחיטה פי״ג הי״ט „שאין עשה דוחה ל״ת ועשה״ (וראה נו״כ שם). אבל בתוד״ה הא (ב״מ ל, ב. ועד״ז בנזיר נח, ב סד״ה הר״ף) „דעשה דמצורע הוי דחי לאו ועשה דשילוח הקן אי לאו יתורא דשלח תשלח״ (משום דגדול השלום), ואכ״מ.

28) ברכות לג, ב.

29) וכדמוכח מקושיית הגמרא „בשלמא מודים כו׳ אלא על קן צפור כו׳ מ״ט״. וראה בהמצויין לקמן בהערה 31.

30) ראה תויו״ט שם דל׳ רש״י „האומר בתפלתו״ — „דוקא בתפלה כו׳ משא״כ דרך דרש או פשט״.

31) ראה מו״נ ח״ג פמ״ח. רמב״ן עה״ת כאן. וראה חינוך פרשתנו מצוה תקמה. וראה תפארת ישראל להמהר״ל פ״ו מה שתירץ בדברי המו״נ מהמשנה דהאומר על קן צפור כו׳.

32) וראה דב״ר ריש פרשתנו „כך נתמלא רחמים כו׳״. שם, ה. ובכ״מ.

33) דגם למ״ד שהוא מדאורייתא (ראה לקמן הערה 70. וכ״ה בשו״ע אדה״ז הל׳ עוברי דרכים וצער בע״ח ס״ג-ד. או״ח ס׳ שה סכ״ו-כט) נדחית מפני תועלת האדם וכבודו כדלקמן בפנים.

*33) שו״ע אדה״ז שם ס״ד. ושו״נ. וראה שד״ח שבהערה 70.

זקן"[34] (ובפרט נאָך אז ער וועט שפּע־טער מקיים זיין אויך די מצוה פון שילוח הקן*[34]).

און דאָס לערנט מען אפּ פון פסוק, אז מ'דאַרף באַלד מקיים זיין מצות שילוח הקן, און דער טעם י"ל ע"ד ווי די גמרא[35] זאָגט לגבי דער מצוה „עזב תעזוב עמו" — „אוהב לפרוק ושונא לטעון, מצוה בשונא — כדי לכוף את יצרו"[36]; און עד"ז (ובפרט לדעת אלה*[36] — שאפילו ווען שונאו שמצוה לשנאותו — מקדימו) בנדו"ד, „כדי לכוף את יצרו" — ד.ה. זיין מדת הרחמים, דאַרף ער גלייך מקיים זיין מצות שילוח הקן[37].

עכ"פ איז פון דעם מוכח, אז שילוח הקן איז אַ מצוה וואָס אויך דער שכל (ורגש) האדם זיינען עס מחייב[38], ולפ"ז איז מובן דער ק"ו „ומה אם מצוה קלה שהיא כאיסר [די מצוה קלה באַשטייט ניט נאָר אין דעם וואָס דער מניעת הריוח איז „כאיסר"[39] (ובפרט אז ס'זיינען דאָ מצות וואָס קאָסטן נאָך וויניקער[40] אַדער — קאָסטן גאָרניט), נאָר אויך מצד דעם וואָס שכל האדם איז מסייע אין דעם[41]], אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים, ק"ו על מצות חמורות שבתורה", ובפרט די אין וועלכע ס'איז ניטאָ קיין טעם שכלי ורגש האדם וואָס זאָל הייסן מקיים זיין די מצוה, איז א וודאי אז מען גיט פאָר זיי דעם שכר פון „ייטב לך והארכת ימים".

ו. לאידך, פון מסקנת הדין „לא יטול כו' לטהר את המצורע" איז געדרונגען, אז מצות שילוח הקן איז ניט ע"ד ווי א מצוה שבין אדם לחבירו[42] (נאָר אַנשטאָט טובת חבירו איז דאָ טובת

---

34) שו"ע אדה"ז שם ס"ה. מב"מ ל, ב. רמב"ם הלכות רוצח פי"ג ה"ג. טושו"ע ח"מ סי' ערב ס"ג.

*34) ראה ישׁ"ש בסוף המסכת (ועוד) דאפילו להאי דעתידין אח"כ לשלוח ע"פ השדה לא מבטלינן מצות שילוח הקן בשעתה. וראה חת"ס.

35) ב"מ לב, ב.

36) אף ד(כששניהם שוים) מצוה לפרוק בתחלה משום צער בע"ח ואח"כ טוען — רמב"ם שם הי"ג. טושו"ע שם ס"י. שו"ע אדה"ז שם ס"י.

*36) ראה תוד"ה שראה, פסחים קיג רע"ב. ובב"ח (לטור חו"מ שם ד"ה הפוגע) כתב „וכ"כ הרמב"ם סוף הלכות ריוצח כו'". אבל ממשיך „והכי נקטינן דאפילו בשונאו שמצוה לשנאותו כו' אעפ"כ הזהירה תורה לרחם עליהם כו'" ואינו מפרש דמצוה להקדימו (אבל בש"ך שם סק"ב (על דברי הרמ"א שם ד„אם עבידי איסורא ושונאו א"צ לטעון עמו כדי לכוף ליצרו" כתב) „והב"ח פסק אף בשונאו דעבד איסורא וע"ש"). וגם לכאורה לא משמע כן ברמב"ם שהרי כתבו בהלכה בפ"ע (הי"ד). וכ' „השונא הנאמר בתורה", וגם לא כתב בהלכה י"ד דמצוה להקדים בשונא זה. וכ"כ בביאורי הגר"א שם סקט"ו.

אבל בשו"ע אדה"ז הל' עוברי דרכים וצער בע"ח ס"י מפורש שדין זה הוא רק „אם שונאו מחמת שחטא כנגדו כו' שהשנאה היא שלא כדת כו' אבל אם שונאו כדת מפני שראהו עובר עבירה כו' הרי האוהב קודם". והוא ע"פ תוד"ה לכוף ב"מ שם לב, סע"ב. ומפורש בנמוק"י שם בשם הרמב"ן. רמ"א שו"ע חו"מ סי' ער"ב ס"י. ואכ"מ.

37) ומהחידושים (בפרט זה) על מאמר המשנה בברכות שם „האומר על קן צפור יגיעו רחמיך כו'" „שעושה מדותיו של הקב"ה כו'", דשם הכוונה שאין לומר שטעם המצוה הוא מפני רחמים (ובפרט ע"פ פירוש התויו"ט שם דהאיסור שם הוא רק בתפלתו. ועד"ז הוא ל' הרמב"ם פ"ט מהלכות תפלה ה"ז „מי שאמר בתחנונים"), וכאן החידוש שגם עשייתו בפועל צ"ל בעיקר כדי לקיים מצות הקב"ה.

38) עפ"ז אין סתירה גם לדעת המ"ד שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים כו', ולהרמב"ם הל' תפלה, ופיהמ"ש ברכות שם — כי בהנ"ל מבואר שאי"ז טעם המצוה, אבל פשיטא שזהו מצוה שרגש האדם מסייע. וראה פרש"י ברכות שם ד"ה מדותיו.

39) ראה תורת לוי יצחק (על מס' ערכין פ"ח מ"א) ע' רסז פי' „איסר" ע"ד הקבלה בשייכות לכל הבחינות דשכל.

40) ראה ספרי סוף פרשתנו (פיסקא רצה).

41) ומצד זה הרי"ז קלה גם ממצות כבוד אב לדעת המ"ד שהוא כפריעת חוב (כנ"ל הערה 25) דהרי פעולת הכבוד עצמה אינה מוכרחת מצד רגש הרחמנות, משא"כ בשילוח הקן.

42) קדושין מ, א.

„האם" — שלכן אינה ממש מצוה כזו[43]), וואָרום בייַ אַ מצוה שבין אדם לחבירו איז ניט נוגע די כוונה, נאָר די מעשה בפועל — ד.ה. ס'איז נוגע די טובה וואָס חבירו באָקומט בפועל*[43]; ובמילא ווען שילוח הקן וואָלט געווען אַ מצוה בלויז צוליב טובת „האם"[44], דעמאָלט וואָלט אין פאָל פון „לטהר את המצורע" מכריע געווען דער בין אדם לחבירו פון טהרת המצורע, ווייל הבאת שלום בין איש לאשתו איז דוחה[45] טובת האם פון אַן עוף[46].

עפ"ז איז מובן, אַז מיט דער סמיכות פון דעם ק"ו „ומה אם מצוה קלה כו' אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים" צו דעם דין „לא יטול כו' לטהר כו'" איז די משנה מבאר, אַז דער „למען ייטב לך והארכת ימים" וואָס מען רעדט דאָ איז ניט דער זעלבער שכר וואָס „אדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לו לעוה"ב" (אין מס' פאה) — וואָס דאָס איז דוקא ביי מצות שבין אדם לחבירו — וויבאָלד אַז חבירו האָט דערפון אַ טובה בעוה"ז, קריגט ער אויך זיין שכר פירותיהן בעולם הזה[47]:

ביי שילוח הקן אָבער (וויבאָלד אַז ענינה של המצוה איז (בעיקר) ניט די טובה דורך דער פעולה, נאָר די עצם הפעולה (ווי פארשטאַנדיק פון דעם דין „לא יטול אדם אם על בנים אפילו לטהר כו'"), איז עס דאָך) אַ מצוה שבין אדם למקום, איז דער „למען ייטב לך והארכת ימים" לעוה"ב*[47].

דעריבער האָט דאָ קיין שייכות ניט דער „למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך" וואָס שטייט ביי כבוד או"א, היות אַז כבוד או"א איז פון די מצות שבין אדם לחבירו וואָס אדם אוכל פירותיהן בעוה"ז[48].

ז. בשייכות לזה איז די גמרא ממשיך: „תניא דבי ר' יעקב אומר וכו'" וואו ער ברענגט די ראי' אַז שכר מצוה בהאי עלמא ליכא פון „נפל ומת", וואָס איז געשען ניט נאָר בקיום מצות שילוח הקן, נאָר אויך בקיום מצות כבוד או"א, ואדרבה: דוקא פון כבוד או"א, היות ס'איז אַ מצוה שבין אדם לחבירו, איז די ראי' אַז „שכר מצוה בהאי עלמא ליכא":

ביי מצות שילוח הקן, וויבאָלד אַז דאָס איז אַ מצוה שבין אדם למקום און עיקר ענינה איז די עצם פעולת המצוה, דעריבער קען אַ כוונה הפכית (די כוונה

---

43) ראה פיהמ"ש פאה בתחלתה שכותב וכמה פעמים „יחסי בני אדם", „בני אדם זע"ד וכיו"ב. — אבל ראה מו"נ ח"ג פמ"ח (הובא לקמן הערה 44).

*43) ראה לקמן הערות 51, 54.

44) ואולי י"ל שתלוי (אם מצות שילוח הקן הוא בהפועל או בהנפעל — טובת האם) בב' הטעמים: לטעם המורה (שם): כשישלח האם ותלך לה לא תצטער בראות לקיחת הבנים כו' (ראה שם לפנ"ז „אין/ההפרש בין צער האדם עליו וצער שאר בע"ח כו'") — בהנפעל; לטעם הרמב"ן (שם): ללמד אותנו מדת הרחמנות ושלא נתאכזר כו' אינן רחמנות עליהם אלא גזירות בנו להדריכנו וללמד אותנו המדות הטובות (וראה בארוכה שם לפנ"ז) — בהפועל. וראה חינוך שם.

45) ראה רמב"ן עה"פ „שאין רחמיו מגיעין בבעלי הנפש למנוע אותנו מלעשות בהם צרכנו כו'".

46) ובפרט ע"פ פירוש התוס' (הנ"ל הערה 27) דהו"א דדחי ל"ת ועשה.

47) ראה קדושין שם. פרש"י שם ד"ה רב אידי. פירוש המשניות להרמב"ם ריש פאה.

*47) אבל ראה לקמן הערה 49.

48) בר"ן בסוף המס' כ' בפי' המשנה „מפרשינן לה בגמרא למען ייטב לך לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך" שמביא לשון סיום הגמרא — הכתוב דנאמר בכבוד אב (אבל בסדר הפוך, וכ"ה בגמרא), ולא בשילוח הקן. ואולי מפרש דפי' המשנה הוא כר"י. וכ"פ בישי"ש. מעדני יו"ט לרא"ש בסוף המס'. ועוד.

ניט צו מקיים זיין די מצוה) גורם זיין, אז דאס זאל ניט הייסן קיין קיום מצוה — ובמילא איז פון „נפל ומת" ביי שילוח הקן (אליין) ניט קיין ראי', ווייל מ'קען לערנען, אז דאס איז דערפאר וואס ער האט דאס געטאן מיט א כוונה הפכית[49].

ביי כבוד אב ואם אבער, וויבאלד אז דאס איז א מצוה שבין אדם לחבירו[50] וואס דערביי איז נוגע (בעיקר) די תועלת הפעולה, אז דער אב זאל באקומען די גוזלות, איז אין דעם ניט נוגע[51] די כוונה[52]. וע"ד ווי מען געפינט (אין ספרי בפרשתנו[53]) בנוגע למצות צדקה „מנין למאבד סלע מתוך ידו ומצאה עני והלך ונתפרנס בה מעלה עליו הכתוב כאילו זכה ת"ל כו' והרי דברים ק"ו מי שלא נתכוון לזכות מעלה עליו הכתוב כאילו זכה מי שנתכוון לזכות עאכו"כ".

וועז א מענטש פארלירט א סלע, איז ניט נאר וואס עס איז ניטא דערביי קיין כוונה (מקיים זיין מצות צדקה), נאר ער האט צער וואס מאבד סלע; און אעפ"כ איז ער מקיים מצות צדקה, היות אז דער מכוון אין דער מצוה איז[54], אז דער ארימאן זאל עס באקומען[55].

עד"ז ביי מצות כבוד או"א: וויבאלד אז דער אב האט געוואלט האבן די גוזלות, איז ניט נוגע וואס דעם זונ'ס כוונה איז דא געווען, אבי ער ברענגט אים די גוזלות.

און עפ"ז איז מובן, אז דוקא פון „נפל ומת" ביי קיום כבוד או"א איז דער עיקר ראי', אז „שכר מצוה בהאי עלמא ליכא", היות אז דאס בלייבט א מצוה אפילו מיט א כוונה הפכית, כנ"ל[56], און דעריבער

---

49) וי"ל לדעת הסוברים (הנ"ל הערה 31) שמטעמי המצוה הוא מצד רחמנות שבאם כוון לרחמי האם ולא לקיים המצוה ג"כ נחשב קיום מצוה. — אלא שעפ"ז י"ל יתרה מזו שאפילו לא כיון כלל ואפילו הפריחה שלא במתכוון ואינו יודע מזה — קיים המצוה, וע"ד מאבד סלע כו' בצדקה. ולכאורה חידוש גדול הוא ולא אשתמיט בשום מקום (שראיתי) לומר זה.

50) להעיר ממנ"ח סוף מצוה לג.

51) וע"ד מ"ש במלא הרועים (ע' מצות צריכות כוונה אות ט') דאף למ"ד מצות צריכות כוונה, במצוה שתכליתה הוא הפעולה הנעשית, כמו במילה דנעשית המצוה דהסרת הערלה, כשרה הפעולה גם בלי כוונה דהוי רק כמו הכשר מצוה. ולהעיר ממ"ש במנ"ח (מצוה א' בסופה) במצות פרו ורבו להיות דהמצוה היא שיהי' לו בן ובת, אי"צ כוונה בפעולת המצוה.

52) פשוט שאי"ז סתירה להמבואר בקדושין (לא, סע"א ואילך. ושו"נ. וראה פרש"י ותוס' שם) „יש מאכיל לאביו פסיוני וטורדו מן העולם ויש מטחינו בריחיים ומביאו לחיי העוה"ב", כי הכוונה בנדו"ד היינו כוונת המצוה (במחשבתו), משא"כ כ„שמראהו צרות עין על סעודתו" — „שקשה עליו" הרי מצער את אביו בפועל.

53) כד, יט.

54) ראה כלי חמדה פרשתנו כה, כו אות ה' שקו"ט בהנ"ל. וראה אתוון דאורייתא כלל כג.

55) וגם בזה אין שייכות (ע"ד הנ"ל הערה 52) למה שארז"ל (ב"ב ט, ב) „הנותן פרוטה לעני מתברך בר' ברכות והמפייסו בדברים מתברך בי"א ברכות". וברמב"ם (הלכות מתנות עניים פ"י ה"ד) „הנותן צדקה לעני בסבר פנים רעות ופניו כבושות בקרקע אפילו נותן לו אלף זהובים אבד זכותו והפסידה" דשם הרי"ז היפך תכלית וכוונת הצדקה להחיות נפש העני, משא"כ אם העני אינו יודע כוונת הנותן או שהנותן אינו מכוון למצות הצדקה. וראה לקו"ש ח"ח ע' 266 בשם הבעש"ט.

56) בשו"ת עונג יו"ט או"ח סי"ט בסופו (הובא בשד"ח שם) מבאר, דהא דלא מקשה הגמרא ודלמא כוון בהדיא שלא לשם מצוה ולכן לא הוי מצוה (לדעת המ"ד בכיון שלא לצאת שלא יצא), כיון דבתפילין וכיבוד או"א ושילוח הקן שאין שיעור לקיום מצותן וכל אימת שעושה אותן יש בהן קיום מצוה אין כח במחשבתו שחישב על מעשיו שהן שלא לשם מצוה לסתור ולבטל כח המצוה ומאיליו הוי מצוה עי"ש (וראה לקמן בשד"ח שם).

וצ"ע דאפילו את"ל דלהמ"ד דמצות אצ"כ נעשה כאן מצוה, אבל לכאורה אא"פ לומר עליו שהוא קיים המצוה (ובפרט דתפלין וכיו"ב) מאחר שכוון בפירוש שלא לשם מצוה. ועכצ"ל שחילוק הוא בין מצוה שהפעולה היא המצוה או התכלית. כבפנים.

מוז מען זאגן, אז ניט נאר בא מצות שבין אדם למקום, נאר אויך ביי די מצות שבין אדם לחבירו איז „יאריכון ימיך בעולם שכולו ארוך".

ח. עפ"ז י"ל אז דער רמב"ם פסק'נט ווי די משנה פון מס' חולין און סתם משנה פון מס' פאה, אז נאר ביי מצות מסויימות — דהיינו ביי מצות שבין אדם לחבירו — איז „אדם אוכל פירותיהן בעוה"ז"[57], אבער ביי די אנדערע מצות איז דער „למען ייטב לך לעולם שכולו טוב והארכת ימים לעולם שכולו ארוך"[58].

און דעריבער ברענגט ניט דער רמב"ם דעם פסוק „למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך" וואס שטייט ביי כבוד או"א, וואס ווערום ביי מצות שבין אדם לחבירו האלט אויך דער רמב"ם אז „פירותיהן בעוה"ז"[59].

און דאס איז ניט קיין סתירה צו דעם וואס ער זאגט אז „מתן שכרן של מצות והטובה שנזכה לה אם שמרנו דרך ה' הכתוב בתורה היא חיי העוה"ב", ווייל דער עצם (ועיקר) השכר איז לעוה"ב (הקרן קיימת לעוה"ב), ובמילא איז מתאים אויך לדעת הרמב"ם והמשנה דער לשון „שכר מצוה בהאי עלמא ליכא"[60]; די מחלוקת איז נאר בנוגע „פירותיהן", וואס קומט אלס פירות פון עצם השכר — פון למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך בעוה"ב: לדעת המשנה והרמב"ם איז דאס פארען ביי מצות שבין אדם לחבירו וואס די משנה רעכנט אין מס' פאה,

[און ווי מען זעט עס אויך בדעת אדה"ז, בלשון החסידות[61] „וזה שאמרו רז"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא כי בעוה"ז הגשמי ובעל גבול כו' א"א להתלבש שום הארה מאור א"ס ב"ה כו' במעשה הצדקה וגמ"ח שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז יש נקבים עד"מ בלבוש העליון כו' להאיר מהם להשפיע אור ושפע מחסד דרועא ימינא אורך ימים בעוה"ז הגשמי כו'"[62]]

און לדעת ר"י איז אויך ביי די מצות ניטא קיין „פירותיהן בעוה"ז"[63].

ט. דאס אלץ רעדט זיך וועגן שכר מצות — א שכר (ענין צדדי) וואס קומט פאר דעם קיום המצות. אבער די יעודים שבתורה וועלכע זיינען בעוה"ז, זיינען ניט אן ענין (ושכר) צדדי, נאר זיי זיינען פארבונדן מיט'ן עצם ציווי קיום התורה והמצות. ועד"מ אז מען איז קונה אן עבד, ער זאל אים באדינען, דארף דער אדון געבן דעם עבד אלע זיינע הצטרכיות, כדי ער זאל קענען אויספירן די ארבעט וואס ליגט אויף אים[64].

עד"ז בשעת דער עבד וויל מוסיף זיין, דינען דעם אדון נאך בעסער — איז דער אדון אויך מוסיף, ער גיט אים נאך און נאך, ער זאל קענען אויספירן די הוספה אין זיין ארבעט.

---

57) וראה שבת קכז, סע"א ואילך „הני נמי בהני שייכי" — ראה פרש"י שם, רע"ב.

58) וכמ"ש בפי' המשניות ריש פאה חילוק דמצות בין אדם לחבירו ובין אדם למקום. ועפ"ז מובן מה שכ' שם בנוגע לת"ת „שהתלמוד מביא לידי מעשה".

59) שאף שלא הביא המשנה בההלכות הרי הביאה בסדר תפלות שבספר היד.

60) ראה בגליון לתוד"ה אוכל שבת קכז, סע"א. וראה תפארת ישראל למהרי"ל רפי"ג ורפס"ב.

61) אגה"ק ס"ג.

62) וראה ספר המאמרים תש"ט ע' 18 מכתב כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע. לקו"ש ח"ט ע' 296.

63) ראה בכהנ"ל מעשה רוקח למשניות. תפארת ישראל למהר"ל שם. ובכ"מ.

64) ראה אברבנאל ר"פ בחוקותי „התשובה הא'". — וראה לקו"ש חכ"ט ע' 140 ואילך.

און דאָס אַלץ איז ניט קיין שכר צוליב (און לאחרי פון) זיין אַרבעט, נאָר ס'איז אַ מעין הכשר והכנה קודם לעבודתו.

עד"ז ביי אידן, וויבאַלד אַז „הקב"ה נתן לנו תורה זו עץ חיים היא כו'", איז במילא „הבטיחנו בתורה שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת נפש ונהגה בחכמתה תמיד שיסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה כגון חולי ומלחמה ורעב וכיו"ב וישפיע לנו כל הטובות כו' נשב פנוים ללמוד בחכמה ולעשות*[64] המצוה" ועד"ז להיפך.

עס איז ניט אַ זייטיקע זאַך, נאָר אַ הכרח, כביכול — מצד דעם ציווי אויף קיום התורה והמצות —

און דאָס איז דאָך בשווה ביי אַלע מצות — כי זיל בתר טעמא.

און אין דעם באַשטייט אויך דער חילוק בפועל צווישן שכר המצות און די יעודים גשמיים: די יעודים גשמיים וואָס העלפן דעם אידן מקיים זיין תורה ומצות זיינען — ווי דער רמב"ם זאָגט — „כגון שובע כו' ושלום ומלכות כו', וישיבת הארץ כו' והצלחת מעשה כו'", היינו ענינים המוכרחים (אַדער הפכו) וואָס זיינען „מחזיקות את ידינו לעשות התורה";

אַבער שכר מצוה איז אין אופן פון שלא בערך: דאָס וואָס דער אויבערשטער גיט ענינים נוספים, אַ סאָך מער ווי די הכרחיות וואָס מ'דאַרף האָבן.

יו"ד. עפ"ז איז אויך מובן, אַז די מעשה „נפל ומת", וואָס ר"י האָט געזאָגט, איז ניט קיין סתירה צו די יעודים גשמיים שבתורה:

די יעודים גשמיים שבתורה גיט מען אַ אידן בשעת ער לעבט און עס ליגט אויף אים אַ חיוב צו לערנען תורה און מקיים זיין מצות, וואָס דעמאָלט דאַרף אים כביכול דער אויבערשטער געבן די אַלע יעודים כדי ער זאָל זיין פנוי „ללמוד בחכמה ולעשות המצוה".

בשעת עס ענדיקט זיך אַבער דער „מספר ימיך" וואָס מ'האָט למעלה פאַר אים באַשטימט מקיים זיין תורה ומצות, איז מצד די יעודים גשמיים ניטאָ קיין הכרח ער זאָל לעבן לענגער — האָבן אריכות ימים.

און דעריבער איז „נפל ומת" קיין סתירה ניט צו די יעודים שבתורה, ווייל עס האָט זיך געענדיקט זמן עבודתו[65].

פון דעם וואָס „נפל ומת" איז אַבער אַ ראי' אַז שכר (ענין צדדי הבא ע"י ה)מצוה (אפילו פון פירותיהן) איז ניטאָ בעוה"ז, וכמילא לערנט מען אפ פון דעם אַז „שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" — לויט ר"י ביי אַלע מצות, און לויטן רמב"ם[66] ביי די מצות שבין אדם למקום, כנ"ל.

---

*64) „ללמוד .. ולעשות" — לאחר „שיסיר כו' וישפיע". והתנאי „שאם נעשה אותה בשמחה כו'" — עכצ"ל שזה בא להוכיח שהעבד רוצה להוסיף בעבודתו — שלכן גם האדון צריך להוסיף, שידוד הנהגת הטבע. ומזה מובן בנוגע ל„לחם לאכול ובגד ללבוש" — שצ"ל קודם לעבודה סתם (בלי הוספה).

65) להעיר מחת"ס לחולין כאן ד"ה „והנה יש לדקדק" ואילך.

66) כן י"ל דהרמב"ם למד דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא מזה דר"י „מעשה חזא". אבל ס"ל דאין מהמעשה הוכחה לכבוד או"א, כי י"ל דלא הי' בדעתו להביא הגוזלות לאביו רק לקחן לצורך

---

*) וכ"כ בשושנים לדוד ריש מס' פאה (הובא ב„תוס' אנשי שם" שם) אלא שלדעתו ס"ל כן גם בכבוד או"א.

יא. ויל ע"ד הרמז: די מס' חולין איז אין סדר קדשים, און ווי געוועט כמה פעמים וועגן דער הוראה אין דעם, אז אויך די „חולין" פון א אידן זיינען „קדשים" (לגבי כל העולם).

און דער אופן ודרך ווי אזוי דאס קומט ארויס בגלוי איז מרומז אין התחלת וסוף המסכת:

די מסכת הייבט זיך אן מיט הכל שוחטין — שחיטה (און בכמה מקומות[67] ווערט די גאנצע מס' אנגערופן „שחיטת חולין"), וואס ענינה איז, ווי די גמרא[68] זאגט „אין ושחט אלא ומשך" — און דאס גיט דעם הסבר בפנימיות הענינים אויף היתר השחיטה:

עס איז דאך א שאלה ווי אזוי מען מעג שעכטן א בהמה כו', מ'איז דאך מצער[69] א בע"ח וואס איז אסור, און לכמה דיעות[70] איז צער בע"ח אן איסור מדאורייתא?

וויבאלד אבער אז דער ענין פון שחיטה[71] איז „ומשך"*[71], אן מ'איז איר מושך פון איין רשות אין א צווייטן רשות, צו א העכערער מדרי' ווי זי איז געווען פריער, דעריבער מעג מען דאס.

דער „ומשך" באשטייט אין דעם, וואס די בהמה וכו' זיינען בדרגת חי, און דורך דער שחיטה ווערן זיי מוכשר צו ווערן דם ובשר כבשרו של האדם[72] — א חלק פון (דרגת ה)מדבר[73].

אבער דאס איליין איז נאך ניט מספיק, ווארום שחיטה איז נאר ביי אידן — ס'איז ניט געניג וואס דער חי ווערט א חלק פון א מדבר בכלל, נאר עס דארף ווערן א חלק פון אדם — ע"ש — אדמה לעליון[74].

און דאס איז מבואר בסוף המס': דורך דעם וואס א איד איז מקיים מצוות ומצד ציווי הקב"ה, ער איז כופה את יצרו, דעמאלט פועל'ט ער דעם „ושחט — ומשך" אויך ביצרו ונפשו הבהמית[75], אז אויך דער חולין שבו (בערך מדריגת

עצמו** (כמ"ש בפנ"י קדושין שם ד"ה התם. וראה לב ארי' סוף חולין עד"ז. ובמעשה רוקח שם דעדיין לא קיים מצות כבוד אב, דזה שהלך להביא גוזלות הוא רק הכשר מצוה. וראה חת"ס שם ד"ה היכן ואילך. ועוד). או ל"ל כיון שבתוספתא סוף חולין הובא מאמר ר"י רק בשילוח הקן.

67) פרש"י עה"ת (בראשית א, יב) ובש"ס (ברכות ו, א). ועוד.

68) חולין ל, ב.

69) ראה רמב"ם הלכות תפלה שם „לא הי' מתיר לנו שחיטה כל עיקר". ועד"ז בפהמ"ש ברכות שם. רמב"ן בפרשתנו עה"פ. שו"ע אדה"ז הל' עובדי דרכים וצער בע"ח ס"ד. וראה מו"נ ח"ג פמ"ח. וראה שם ספי"ז.

70) ראה בהמצויין בהערה הקודמת (ובמ"מ לשו"ע אדה"ז שם). שד"ח מערכת הכללים מערכת צדיק כלל א. וראה שם כלל ב.

**) ור' יעקב ס"ל דמכיון שהלך להקן תיכף אחר ציווי אביו מעשיו מוכיחים שעלה להביאם אל אביו, ובסתמא — אין לומר שתומ"י נמלך.

---

71) ולהעיר דבדגים אף שאין בהם שחיטה נאמר בהם „אסיפה במקום שחיטה" (חולין כז, ב), כי בכל דבר חי צ"ל „ושחט — ומשך", אלא להיות שדגים הם במדרי' נעלית (בחי גופא), לכן מספיקה בדידהו אסיפה (במקום שחיטה) — ענינו ברוחניות ראה לקו"ש ח"ד ע' 1294 ואילך. וש"נ.

*71) להעיר מביאור קנין משיכה — בסהמ"צ להצ"צ מצות לדון במו"מ.

72) וכידוע דתכלית כל נברא שיעלה למעלה ממדרי' עצמו, מובא בכ"מ בשם העיקרים — ראה שם מ"ג פ"א. הובא בקונטרס ומעין בתחלתו. תורת שלום שיחת י"ט כסלו פר"ת. ובכ"מ.

73) ולכן ע"ה אסור לאכול בשר (פסחים מט, ב) „דהיינו מפני שאינו יכול להעלות את הבשר כו'" (לקו"ת בהעלותך לא, ג. ובכ"מ).

74) של"ה כ, ב. שא, ב. עש"מ מאמר אכ"ח ח"ב פל"ג.

75) בארוכה עד"ז ראה לקו"ש ח"ד שם. — ולהעיר ממו"נ בסופו.

בנ״י) ווערט מוכשר און נתעלה איז קודש — ער ווערט נתהפך צו זיין אַ חלק פון נפש האלקית, וואָס דערפאַר איז „אתם קרויים אדם״ ע״ש אדמה לעליון.

און דורכדעם ווערט אויך דער חולין פון כללות העולם, חי פון וועלט, נתעלה איז קדושת נפש האלקית פון אַ אידן.

בהתאם לזה איז דער סיום המסכת, אַז דער תכלית העלי׳ דריקט זיך אויס אין „למען ייטב לך לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך בעולם שכולו ארוך״, וואָס דעמאָלט ווערט אַ איד פאַרבונדן בגלוי מיט דעם אויבערשטן, ביז אַז אויך גופו ונפשו הבהמית ווערן נכלל בקדושה און זיינען ניזון פון אלקות[76].

יב. וויבאַלד אַז „ועמך כולם צדיקים״[77], און כל ישראל מלאים מצות[78],

ובפרט אין חודש אלול וואָס יעדער איד טוט אין דער עבודה פון חודש אלול אין אַלע דריי קוים, ווי עס איז מרומז אין דעם ר״ת פון חודש אלול:

„אנה לידו ושמתי לך״[79], וואָס בפרטיות (כאָטש בכללות גייט עס אויף דעם זמן פון אלול בכלל, וואָס דעמאָלט איז דער זמן פון תשובה וכו׳[80] —) גייט דאָס אויף תורה, „דברי תורה שהן קולטין״[81];

אלול ר״ת[82] „אני לדודי ודודי לי״, וואָס דאָס איז די עבודה פון תפלה[83].

אלול איז ר״ת[84] „איש לרעהו ומתנות לאביונים״, דער קו פון גמילות חסדים —

איז דער אויבערשטער מקיים הבטחתו און גיט יעדער אידן נוסף אויף די אַלע יעודים הגשמיים „שובע ושלום ורבוי כסף וזהב״ בכדי זיי זאָלן זיין פנויים „ללמוד בחכמה ולעשות המצוה״,

אויך שכר מצוה, וואָס הקרן קיימת לעוה״ב, אַבער „אוכל פירותיהן בעוה״ז (וואָרום צווישן די מצות איז דאָך אויך ת״ת און גמ״ח וואָס אוכל פירותיהן בעוה״ז[85]) — אריכות ימים ושנים טובות כפשוטו בעוה״ז,

און יעדער איד און אַלע אידן האָבן אַ כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בטוב הנראה והנגלה למטה מעשרה טפחים.

(משיחות כ״ף מנ״א, כ״ח מנ״א, תשל״ו)

---

76) ברמב״ם (רפ״ח מהל׳ תשובה) לעולם שכולו ארוך — עוה״ב, היינו ג״ע, נשמות בלא גופים (כמ״ש שם פ״ח ה״ב). אבל דעת הרמב״ן (בשער הגמול הובאה במפרשי הרמב״ם שם) אשר כ״ה ההכרעה בקבלה וחסידות (לקו״ת צו טו, ג. ספר המצות להצ״צ מצות ציצית ובכ״מ), הכוונה כפשטות לשון הגמרא „תחיית המתים תלוי׳ בה״ דלעולם שכולו טוב ... שכולו ארוך היינו לאחר תחה״מ, נשמה בגוף. וראה לח״מ רפ״ח שם. חדא״ג כאן בסוף המס׳.

77) ישע׳ ס, כא.

78) ראה חגיגה בסופה.

79) לקו״ת ושער הפסוקים להאריז״ל פ׳ משפטים. פע״ח שער ר״ה פ״א.

80) ראה בארוכה בהנ״ל ובעבודת אלול בכלל בליקוט אלול (קה״ת תשי״ד, תשל״ה, תש״מ). לקו״ש ח״ט ע׳ 297 ואילך. ועוד.

81) מכות י׳, א.

82) אבודרהם סדר תפלת ר״ה. פרע״ח שם.

83) פולחנא דרחימותא (דודי). ראה קונטרס העבודה פ״א וג׳.

84) ספר ערוגת הבושם בשם ס׳ אמרכל.

85) וגם קו התפלה „אני לדודי כו׳״, הרי „עיקר תפלה״ הוא מהדברים שאוכל פירותיהן בעוה״ז (שבת קכז, א. וש״נ. וראה פרש״י שם רע״ב). וראה תוד״ה עיקר (שם קיח, ב. וש״נ) „פי׳ בכוונת הלב״ — תוכן העבודה דחודש אלול.